

СТАНОВИЩЕ

от д-р Кирилка Симеонова Тагарева – доцент в Пловдивски университет “Паисий Хилендарски”

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен 'доктор'

в област на висше образование в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, докторска програма

Педагогическа и възрастова психология

Автор: Кристина Родиславова Овчарова

Тема: Емоционална диференциация и психично благополучие в ранна зряла възраст

Научен ръководител: доц. д-р Кирилка Симеонова Тагарева – Пловдивски университет “Паисий Хилендарски”

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № Р33-1391 от 23.04.2021г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Емоционална диференциация и психично благополучие в ранна зряла възраст“ за придобиване на образователната и научна степен ‘доктор’ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, докторска програма Педагогическа и възрастова психология. Автор на дисертационния труд е Кристина Родиславова Овчарова – редовен докторант към катедра „Психология“.

Представеният от К. Овчарова комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ.

Кристина Овчарова е зачислена в редовна докторантура на 1.03.2018 г., а от 1.03.2021 е отчислена с право на защита. На 29.03.2021 г. катедреният съвет на катедра „Психология“ взема положително решение за готовността на К. Овчарова и нейния дисертационен труд за защита пред научно жури.

2. Актуалност на тематиката

Дисертационният труд на Кристина Овчарова е посветен на емоционалната диференциация и психично благополучие на младите хора в зряла възраст. Проблемът е актуален в научно и научно-приложно отношение. Психичното благополучие в началото на зрелостта е феномен, който се обуславя от много фактори. Между тези фактори семейството и семейните отношения заемат съществено място, чието влияние е интересно да се изследва емпирично. Кристина Овчарова се опитва да осмисли динамичните връзки между емоционалната диференциация и благополучието, основавайки се на изключително интересна теоретична и ем-

пирична рамка. Тя търси отговор на въпроса: по-високите нива на емоционална диференциация предполагат ли по-високи нива на психично благополучие и какво е взаимодействието между компонентите на двата конструкта.

3. Познаване на проблема

Кристина Овчарова познава състоянието на проблема и оценява творчески литературния материал.

4. Методика на изследването

В своето емпирично изследване К. Овчарова избира да приложи следните методи, които ѝ позволяват да постигне целта на изследването:

1. Скала за психично благополучие на Каръл Риф (Ryff, 1989) – кратка българска версия, апробирана за българска извадка и стандартизирана от Пламен Калчев (2014). Анализът на резултатите се осъществява на ниво общ бал за психично благополучие и на ниво балове по шест субскали: 1) автономия; 2) положителни отношения с другите; 3) овладяване на средата; 4) цел в живота; 5) приемане на себе си; 6) личностен растеж.

2. Скала за изследване диференциацията на Аз-а (The Differentiation of Self Inventory /DSI/), разработен от Елизабет Скаурон и Мирна Фрийдлендър (Skowron & Friedlander, 1998), адаптирана от докторантката за българските условия. Субскалите, които оформят въпросника, са: 1) емоционална реактивност; 2) заемане на Аз-позиция 3) емоционално скъсване; 4) фузия. По-ниските нива на емоционална реактивност, емоционално скъсване и фузия и по-голямата способност за заемане на Аз-позиция отразяват по-голяма диференциация на Аз-а.

К. Овчарова прилага серия от корелационни и регресионни анализи. Статистически анализ е осъществен чрез програмата IBM SPSS Statistics 19.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд на Кристина Овчарова следва класическият стил: увод, три глави, заключение, литература, приложения. Дисертацията е с обем от 232 страници, включва 344 източника: 31 на кирилица и 313 на латиница. Текстът в дисертацията е ясно, стройно и логически построен.

В първа глава е представен теоретичният анализ на проблема. Литературният обзор е структуриран около двата конструкта: емоционалната диференциация и психическото благополучие. Представеният анализ е задълбочен и основан на идеите на Мърей Боуен за емоционалната диференциация (диференциация на Аз-а) като основно понятие в системната семейна теория. Осъществен е прецизен анализ на модели на благополучието с акцент върху евидемоничния шесткомпонентен модел на Каръл Риф с идеята за детайлно разбиране. Втората глава е посветена на дизайна на емпиричното изследване. Представени са цел, задачи, хипотези. Избраните инструменти позволяват да се получи отговор на поставените задачи. В изследването участват общо 344 млади хора, на възраст между 20 и 40 години. Трета глава съ-

държа количествен анализ, базиран на статистически методи и качествен анализ на резултатите, с дискусия, обобщения и изводи.

Приносните моменти, които ми дават основание за високата оценката на дисертационното изследване, са следните.

Осъществен е теоретичен анализ на съвременни схващания за диференциацията на Аз-а (емоционалната диференциация), психичното благополучие и ранната зрялост. Представен е обзор на емпиричните проучвания, като са отбелязани дискуссионните моменти, породени от различията в емпиричните изследвания.

Принос на изследването е изготвянето на българска версия на инструмента за оценка на Аз-диференциацията, което открива възможност за бъдещи изследвания в областта на емоционалната диференциация. Статистическите анализи на инструмента свидетелстват за неговото качество.

Получени са нови факти за взаимовръзките между емоционалната диференциация и психичното благополучие в ранна зряла възраст. Емпирично е доказано, че постигнатото ниво на емоционална диференциация в началото на зрелостта има съществено влияние за оптималното функциониране на индивидите и тяхното благополучие: най-значими предиктори се оказват способността за заемане на Аз-позиция и отсъствието на емоционални скъсвания в отношенията.

Резултатите от проведеното изследване могат да станат основа за обособяване на специален курс относно значимостта на Аз-диференциацията за психичното развитие в академичното и извънакадемичното образование.

Резултатите дават основание да се заложат специфични дейности за насърчаване на емоционалната диференциация и на способността за заемане на Аз-позиция при развитието на образователни, социални и здравни политики в обществото.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Публикациите, които отразяват резултати от дисертацията са общо пет и са самостоятелно дело на К. Овчарова. Една от тях е доклад в Международна конференция и е посветена на оптималното психологическо функциониране и моделът на Каръл Риф за психичното благополучие. Две от публикациите са доклади от студентски научни форуми, две са под печат.

7. Автореферат

Авторефератът е в съответствие с изискванията и отразява основните резултати, постигнати в дисертацията.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Представения дисертационен труд има богато съдържание както по отношение на семейните отношения на младия възрастен, така и по посока на позитивното функциониране и

развитие в началните години на зрелостта. Препоръчвам публикуване на научни статии и на монография по темата.

В рамките на моята компетентност не открих текстове, които могат да бъдат определени като плагиатство, а и в периода на работата ми върху дисертационния труд не съм получавала сигнали за такова.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Представените материали и дисертационни резултати напълно съответстват на специфичните изисквания на Педагогическия факултет, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантката Кристина Родиславова Овчарова притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност Педагогическа и възрастова психология като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „**доктор**“ на **Кристина Родиславова Овчарова** в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, докторска програма Педагогическа и възрастова психология.

20.05. 2020 г.

Изготвил становището:

(доц. д-р Кирилка Тагарева)